

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

Πρὸς τὸν Κύριον Γεώργιον Δροσίνην.

Ἀγαπῆτέ μοι φίλε!

Ἐν τῇ ξένη φιλολογίᾳ οἱ τῆς ψυχολογικῆς καὶ οἱ τῆς ρεαλιστικῆς σχολῆς ὁπαδοί, πολέμιοι ἀντιμέτωποι, οὔτε θέλουν νὰ ἀκούσουν ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ συνδιαλλαγὴ των, ὅτι ἡμπορεῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Τέχνην ἢ σύμπροξὺς ἀμφοτέρων.

Τὴν διδασκομένην ὀργανικὴν ταύτην ἐχθρότητα μεταξὺ τῶν δύο συστημάτων ὁ Σεμπουλιὲ ἀνήγαγεν εἰς δόγμα «Εἶναι ἐξ ἴσου ἀδύνατος, λέγει, ἡ συναρμογὴ τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς φυσιολογίας ἐν τῇ μυθιστορίᾳ, ὅπως ἡ σύμμιξις τοῦ Ἰδεώδους πρὸς τὸ Πραγματικὸν ἐν τῇ Τέχνῃ. Ἡ τὸ ἐν θά φονεύσῃ τὸ ἕτερον, ἢ ἡ ἀναπόφευκτος πάλῃ αὐτῶν θά φονεύσῃ τὸ Ἔργον».

Ἀλλ', ἂν κύριον τῆς ρεαλιστικῆς σχολῆς γνώρισμα εἶναι ἡ ἀναπαράστασις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, οἷος ἐμφανίζεται πρὸ ἡμῶν, τί ἄλλο πράττει ἡ ψυχολογικὴ ἢ νὰ ἀναπαριστᾷ τὸν ἐσώτερον κόσμον τῆς ψυχῆς, ἀφοῦ φωτίσῃ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ δαιδαλώδεις αὐτῆς λαβυρίθους;

Δὲν εἶναι κατ' οὐσίαν ρεαλιστικαὶ ἀμφοτέραι; Καὶ διατί, ἀντὶ νὰ ἀμελῶμεν τῶν ψυχολογικῶν φαινομένων τὴν ἐρευνᾶν καὶ τὴν ἀνάλυσιν, ἢ ἀντὶ νὰ παρορῶμεν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου τὴν ἀναπαράστασιν, εἴτε ἐν τῇ ἀψύχῳ δημιουργίᾳ, εἴτε ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ δράσει, νὰ μὴ θεωρῶμεν ἐξ ἴσου ἀμφοτέρω ἀπαραίτητα εἰς τὴν ὑψηροῦς τῆς τέχνης τοῦ καλοῦ λόγον;

Τὸν τοιοῦτον συνδυασμὸν, τὴν τοιαύτην τῶν δύο ἀντιθέτων τούτων συστημάτων συμφιλίωσιν ἀπεπειράθη ἐν τῷ Κίμωνι Ἀνδρεάδῃ.

Ἄν ἦναι δυνατὴ ἡ εἰρημικὴ αὐτῶν συμβίωσις, ἢ ἂν ἀλληλοφονεύωνται ἢ φονεύουν τὸ ἔργον ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀρμόδιος νὰ ἀποφανθῶ μόνος ὁ ἀναγνώστης θὰ κρίνῃ.

Ἡ ὑπόθεσις τῆς μυθιστορίας ἐλήφθη καθ' ὅσας αὐτῆς τὰς ἐξελέξεις ἐκ περιστάσεων ἀντιγραφεισῶν ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ, ἐκ τοῦ παρ' ἡμῶν κοινωνικοῦ βίου. Συνήντησα ταύτας κατὰ τύχην, ἢ δὲ τύχῃ εἶναι κατὰ τὸν Βαλζάκ ὁ ἄριστος ἐν τῷ κόσμῳ μυθιστοριογράφος.

Βάσεις ἐν αὐτῇ ὑπόκεινται ἡ εὐεργεσία καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ἢ σχέσις ἀμφοτέρων, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιαύτη, καὶ τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα τὰ ὅποια γερνοῦν.

Θὰ εὔρουν, ἐλπίζω, ἐν τῇ μυθιστορίᾳ ταύτῃ οἱ ἀναγνώσται τῆς Ἑστίας τῶν προβλημάτων τούτων τὴν ἀνάλυσιν, ἀλλ' ὄχι, φοβοῦμαι, καὶ τὴν λύσιν.

Ὅσοι τυχὸν κατακρίνουν σελίδας τινὰς ὡς λίαν σκιερὰς, ὡς λίαν ἴσως ἀπαισιοδόξους, ἄς λάβουν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν ὀρίζοντι σκοτεινῶ ὄλα ζοφούνται, τῆς φιλολογίας δὲ ἔργον δὲν εἶναι ἡ ἀπολογία τῆς εὐγενείας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀλλ' ἡ πιστὴ αὐτῆς ἀναπαράστασις.

Χαῖρε.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἀπριλίου 1894.

Σὺς πάντοτε

EMMANOYHΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Α'.

Ἦγε φαιδρᾶν ἐορτὴν τὸ Ναύπλιον τὴν 25 Ἰανουαρίου 1846.

Ἐωρτάζετο ἡ ἐπέτειος τῆς εἰσόδου τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως εἰς τὴν πρώτην ταύτην τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος πρωτεύουσιν.

Δὲν ἦτο δὲ τότε τὸ Ναύπλιον ἡ ἔρημος, ἡ σιωπηλὴ σύγχρονος πόλις.

Σήμερον προδίδει τὸ παλαιὸν μεγαλειὸν του, διὰ τῶν ἐρειπουμένων τειχῶν τῶν φρουρίων του, μὲ τὰς ἐρήμους τηλεθόλων ἐπάλλξει, ἐρ' ὧν ἀναρᾷνεται ἐπι ἀγρυπνῶν φρουρῶν ὁ πτερωτὸς τοῦ Ἁγίου Μάρκου λέων, τῆς τρομερῆς δημοκρατίας; τῆς γαληναστάτης νύμφης τοῦ Ἀδρια τοῦ ἀγέρωχον ἐμβλημα. Οὗτος φρουρεῖ πάντοτε ἐκεῖ ἐντετειχισμένος ἐπὶ τῶν ἐρειπίων καὶ πλαισιούμενος ὑπὸ τοῦ πρασίνου περιβλήματος ἀγριοσυκῶν, γλυκορρίζης, καὶ λειχίνων στεφομένων ὑπὸ τῶν κυανῶν ἐν σχήματι κωδωνίσκων ἀνθέων, ἅτινα συμπαθῆς ἢ φύσις ἀνάγει ἐκεῖ, παρηγόρους τῶν ἐνδοξῶν ἐρειπίων παραστάτας.

Ὅχι! ἦτο ἄλλοιόν τότε τὸ Ναύπλιον. Διέσωζεν εἰ ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ θερμὴν τὴν ζωὴν.

Τὸ κέντρον τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας κατὰ τὸν Ἀγῶνα, τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου ἢ προσφιλεῆς πόλις, ἐν ἣ ἡ μεγάλη αὐτοῦ διάνοια καὶ ἡ πατριωτικώτατη καρδιά εἶχον ἀφιερῶθῃ εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶχε βεῦσει τὸ πολυτίμον αἷμα του, τοῦ νεκροῦ βασιλέως ἢ πρώτη πρωτεύουσα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σθεσθῇ ἐξαπίνης. Ὑπερήφανον ἐνέκλειεν ἐτι ἐν τοῖς κόλποις του ὀνόματα ἐνδοξα, ἀνδρας δοξάσαντας τὴν Ἑλλάδα ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀνδρας τῶν γραμμάτων, ὧν ὁ βίος ὅλος εἶχε συνυφανθῆ μετὰ τῆς ἀναγεννηθείσης πατρίδος.

Ἐκτοτε ἐσθῆθη, κατὰ μικρὸν, ἡρημώθη ἡ πόλις τῶν μεγάλων ἀναμνήσεων. Ἡ ζωὴ τοῦ Ναυπλίου σήμερον εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ποιητικοῦ παρελθόντος, τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ σελίδων.

Ἀλλὰ μήπως δὲν ζῆ τις καὶ ἐν τῷ παρελθόντι; Μήπως ἢ διὰ τῆς μνήμης ἀναδρομῆς εἰς παλαιὰς ἡμέρας ὄλου καὶ δόξης δὲν εἶναι ἡ μόνη ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς ἐκείνων, ὧν τὸ παρὸν εἶναι ἄνευ σκοποῦ καὶ τὸ μέλλον ἄμοιρον ἐλπίδων;

Ἐκπίπτουν καὶ αἱ πόλεις, ὡς ἐκπίπτουν καὶ οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὅπως εἰς τὸν οἶκον ἐκπεσόντος εὐ-

πατρίδου τὰ οικογενειακὰ κειμήλια, ἅτινα μετὰ στοργῆς καὶ πόνου περιθάλλει τῶν ἀπογόνων ὁ σεβασμὸς ἀποτελοῦν τὰς ἀψύχους ἀναμνήσεις καλλιτέρων ἡμερῶν, τῶν ὁποίων μόνον ἱερόσυλος δύναται νὰ ἀποξενωθῆ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδόξων πόλεων.

Διὰ τοῦτο συνέχεται ἡ ψυχὴ ὑπὸ ἄλγους, ὅταν, ὡς συνέβη εἰς τὸ δῦσμοιρον Ναύπλιον, ἡ σκαπάνη καὶ ἡ δυναμίτις καταρρίπτουν τὰ ὑπερήφανα τείχη τῶν, ὅπως ἡ λήθη μὴ προσκόψῃ ἐν τῷ μέλλοντι οὐδὲ πρὸ τῶν ἐρειπίων περισφίγγεται ἡ καρδιά, ὅταν τὰ ἐνδοξα τηλεβόλα τῶν ἐπάλλεων αὐτοῦ, τῶν ὁποίων ἕκαστον ἀποτελεῖ ὀλόκληρον ἐποποιίαν, παραδίδονται εἰς τὸν γυδαῖον κερδοσκοπόν, ὡς ὄγκοι ἀπλοῦ μετάλλου διὰ τῆς σφύρας τῆς δημοπρασίας.

Ἀρχαῖοι ἐνετικοὶ ὄλμοι, τηλεβόλα φέροντα τὰ ἐμβλήματα τῆς μεγάλης τῆς Γαλλίας δημοκρατίας, ἅτινα θὰ ἀπετέλουν πολυτίμα κοσμήματα τοῦ ἐθνολογικοῦ μουσείου, διαρρηχθέντα διὰ δυναμίτιδος παρεδόθησαν εἰς τοὺς κερδοσκόπους. Ἐνδοξα τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Ἀγῶνος λάφυρα ἐπωλήθησαν κατ' ὄγκον.

Ἄλλ' ἐπλανήθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς σκοτεινῆς ομίχλης λυπηρῶν ἀναμνήσεων.

Ἐπανέρχομαι λοιπὸν εἰς τὴν ἐποχὴν, ἀφ' ἧς ἄρχεται τὸ παρὸν ἱστορῆμα.

Ἐποχὴν, καθ' ἣν τὰ φρούρια τοῦ Ναυπλίου ἠγεῖροντο ἔτι ὑπερήφανα καὶ τὰ τηλεβόλα ἀπειλητικὰ προέκυπτον ἀπὸ τῶν ἐπάλλεων, ἄρτια ἐπὶ τῶν κυλλιδάτων αὐτῶν.

Ἦτο ἡ ἐνάτη τῆς πρωίας καὶ ἡ ὥρα τῆς δοξολογίας ἐπιησίαζε.

Ἡ ἱστορικὴ τοῦ Ναυπλίου πλατεία ἐν ἣ κατὰ τὸν Ἀγῶνα ἀντήχει ἡ εὐγλωττος καὶ φιλόπατρις τοῦ Γενναδίου φωνή, ἔβριθε κόσμου. Αἱ σάλπιγγες ἐδόνουν τὸν ἀέρα διὰ τῶν ἠχηρῶν αὐτῶν τόνων, τὰ τύμπανα ἐκρότου, ἐπάλληλα δὲ προσήρχοντο καὶ παρετάσσοντο ἐν αὐτῇ τὰ διάφορα σώματα, ἀναπτυσσόμενα κατόπιν εἰς τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν μητροπολιτικὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ναὸν ὁδόν, τὸ πεζικὸν μὲ τὴν κυανῆν στολήν, μὲ τὰ βαρέα καὶ ὀγκώδη κράνη, μὲ τὰς πλατείας ρολιδωτὰς ἐπωμίδας τῶν ἀξιοματικῶν, οἱ ἀκροβολιστὰὶ μὲ τὴν βαθυπράσινον περιβολὴν τῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐπάλλεων τῆς Ἀκροναυπλίας, τοῦ Παλαμηδίου καὶ τοῦ ἐπακτίου πυροβολείου τῶν Πέντε Ἀδελφῶν, παρετάσσοντο ἔτοιμοι ὅπως ὑπηρετήσωσι τὰ πυροβόλα, οἱ πυροβοληταὶ καὶ ὁ λόγος τῶν τεχνιτῶν τοῦ ὀπλοστασίου.

Ἄπασα ἡ πόλις εἶχε συγκεντρωθῆ ἐκεῖ. Καὶ αὐτοὶ τοῦ προαστείου τῆς Προνοίας οἱ κάτοικοι εἶχον συρρεύσει εἰς τὴν πρὸ τοῦ ναοῦ πλατείαν καὶ τὰ πυροβολεῖα.

Ἐθαύμαζον ὅλοι τὸ παράστημά τῶν ἀνδρῶν, τὰς λαμπρὰς στολάς.

Τὸ Ναύπλιον ἀγαπᾷ τὸν στρατὸν εἶναι ἡ ἐκ παραδόσεως στρατιωτικὴ τῆς Ἑλλάδος πόλις· προσθέσθε δὲ εἰς ἐπίμετρον ὅτι ἐκεῖνη ἡ ἄλογος ἀντιπάθεια κατὰ παντός στρατιωτικοῦ, ὡς ἂν ἦτο ὁ ἑλληνικὸς στρατός, στρατός κατακτητῶν καὶ ὁ λαός, λαός δορυαλώτων, ἦν, ἀπὸ τῆς προσάσεως μεμονωμένων παρεκτροπῶν, προάγει καὶ ἐκτρέφει

σήμερον, ὡς ἐκ συνθήματος, ὁ τύπος, δὲν εἶχεν ἔτι γεννηθῆ.

Ἄλλ' ἐνῶ τὸση ζωὴ ἀνειλίσσεται εἰς τὰ κέντρα, κατ' ἀντίθεσιν ἡ ἄνω πόλις, ἡ ἀπλουμένη εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου τῆς Ἀκροναυπλίας εἶχε μείνει τελείως ἔρημος.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ὥραν, ξένοι καὶ ἀδιάφοροι πρὸς ὅλην αὐτὴν τὴν κίνησιν, ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης, εἰκοσαετῆς νέος, καὶ νεῆνις δεκαοκταετίας, ἐκάθητο σιωπηλοὶ ἐπὶ τοῦ ἐξώστου μικρᾶς οἰκίας, παρὰ τὸν ναΐσκον τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ἄνευ πολλῆς ἐρεύνης προεδίδετο ὁ ἀδελφικὸς δεσμὸς αὐτῶν. Οἱ αὐτοὶ μέλανες ὀφθαλμοὶ πλακισιόμενοι ὑπὸ μακροτάτων βλεφαριδῶν, ἡ αὐτὴ εὐθεία μετώπου καὶ ρινὸς κατατομή, τὰ λεπτὰ χεῖλη, τὸ λευκὸν ὕψωρον πρόσωπον ἀπετέλουν φυσιογνωμίας, ἐφ' ὧν ἐν ἀρμονίᾳ διεγράφετο ἔκφρασις ἀπείρου ἀγαθότητος, ἀμιλλωμένης πρὸς τὴν καλλονὴν αὐτῶν.

Ἐπὶ τῆς μορφῆς τῶν καταπτρίζοντο σκέψεις πικραί, διαλογισμοί, οἵτινες ἔφερον τὸ χρῶμα τῆς μαύρης αὐτῶν περιβολῆς. Ἐν ἀρμονίᾳ δὲ πρὸς τὸ ἦθος τῶν ἐνοίκων ἦτο καὶ ἡ μικρὰ οἰκία, ἧς τὰ πενιχρὰ ἔπιπλα ἐκάλυπτον μελανά καλύμματα, σιωπηλή, ἔρημος, φέρουσα ἐπὶ πάντων ἀποτετωπωμένην βαρεῖαν τὴν σφραγίδα τοῦ πένθους καὶ ἀναδίδουσα ἀόριστον ἀπόπνοιαν ἄλγους.

Σιωπηλοὶ, κατεγόμενοι προφανῶς ὑπὸ τῶν αὐτῶν σκέψεων, προσέβλεπον ῥεμβοὶ τὸ μεγαλοπρεπές, τὸ ἀπαρμιλλοῦ γοητείας πανόραμα τοῦ ἀργολικοῦ πεδίου καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Ναυπλίου θεωμένων ἀφ' ὕψηλου.

Πλαγίως ὑψοῦται τὸ Παλαμηδί, προστάτης ἄμα καὶ δεσπότης τοῦ Ναυπλίου, πελώριος ὄγκος φαιοῦ γρανίτου, πλακισιόμενος κατὰ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ τὴν ὑπερῦψηλον, ὑπὸ τῶν ὀδοντωτῶν ἐπάλλεων, τῶνγωνιδῶν προμαχῶνων, τῶν ἀγερώχων πύργων, ἀφῶνων σήμερον μαρτύρων παλαιῶν αἱματηρῶν ἀγῶνων, οἵτινες ὀρθοῦνται ἔτι ἀπειλητικοὶ πρὸ τοῦ βαθυκυάνου στερεώματος.

Καὶ πρὸς τὴν ἀγριότητα τῶν ὑπερηφάνων τούτων τειχῶν ἀνθαμιλλᾶται ἡ φύσις, ἡ ὁποία ἐφύτευσεν ὑπὸ τὰ θεμέλια αὐτῶν καὶ μέχρι τοῦ πεδίου, βράχους ἀπορρώγας, ἀθάτους, ἐρυθρομέλανας, τραχεῖς, ἀγρίως διατεταμένους, ἐνῶ στέφουν καὶ περιβάλλουν αὐτοὺς πελώριοι κάκτοι, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν περίπτυσιν τὴν θερμὴν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀρμόζον τὸ ὡς ὀξειδωμένου χαλκοῦ πράσινον αὐτῶν χρῶμα πρὸς τὸ ἰόχρου τῶν βράχων.

Ἐκείθεν οἱ γραφικώτατοι τῆς Προνοίας λόφοι, στεφόμενοι ὑπὸ πυκνῶν κυπαρίσσω, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἀναθρόσκουν αἱ ὀξείαι κατατομαὶ κωδωνοστασιῶν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ οἱ βουνοί, ἡ Τίρυνς, τὸ ἀργολικὸν πεδίον εὐρύ, ἀτέρμον, ὡς πρασίνη θάλασσα, ποικιλλόμενον, ὑπὸ τῆς λαμπηδόνος τῆς ἀργυρολεύκου τῶν νεφρῶν ὑδάτων τῶν ἐλῶν, καταπτρίζόντων τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ τὸ ἀργυροκύανον· καὶ εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ τὸ Ἄργος λευκάζον μακρὰν ὑπὸ τὸ ἄπλετον τοῦ ἡλίου φῶς, ὁ ὁποῖος φειδωλὸς πρὸς τὸ Ναύπλιον, ἐκφέρει σπατάλως ἐπ'

αὐτοῦ τὰς χρυσᾶς ἀκτῖνάς του, ἐνῶ ὑπὸ τὴν περιπτύξιν των προκύπτουν χρυσιζόντα τῆς ἐρειπωμένης τοῦ Ἄργους Ἀκροπόλεως, τῆς παλαιῆς Λαρίσης τὰ εἰρεπία. Καὶ προχωρεῖ καὶ ἐξελίσσεται ὁ κύκλος τοῦ ἀπαραμίλλου πανοράματος καὶ χρυσοπράσινον προκύπτει τοῦ Ἐρασίου τὸ σφριγῶν δασύλλιον, δαψιλῶς ἀρδευόμενον ὑπὸ τῆς ἀειρροῦ πηγῆς τοῦ Κεφαλαρίου, καὶ διαγράφονται ἀντικροφαιδρὰ τὰ χαριέντα τοπεῖα τῆς Λέρνης τῆς γραφικῆς.

Καὶ τὸ πλαίσιον τοῦτο, εἰς τὴν λαμπρότητα τοῦ ὁποίου μετὰ τόσου εἰργάσθη ἔρωτος ἢ φύσις, περιβάλλει τὸν κόλπον τὸν ἀργυροκύανον, τὸν ὁποῖον οὐδεμία ρυτιδώνει αὔρας πνοῆ, καθρέπτει ἀχαλῆ τοῦ θυμῆρος τοπεῖου κατοπτρίζοντα τοὺς ὀλοπρασίνους αἰγιαλοὺς, τὰς ἐκ χόρτου καλύβας, τοὺς καλαμῶνας τῆς ἐκείθεν τοῦ ὀπλοστασίου λιμνοθαλάσσης. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ὕψους τοῦτου καθρέπτου ἀναδύεται τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον, τὸ Μπουρτζι, μετὰ τὰς ἐρειπωμένας ἐπάλλξεις ἀντανακλωμένας εἰς τὰ κατάργυρα νερά, διὰ θλωμένων γραμμῶν, διὰ χρωματισμῶν ἀμυθῆτου ἡδύτητος καὶ ἁρμονίας.

Ἄλλ' εὐρύτερον ἐτι ἐξελίσσεται ἐν δευτέρῳ γραμμῇ τὸ μοναδικὸν πανόραμα. Αἱ Μυκῆναι, ταμείον τῆς παλαιᾶς δόξης, τὰ Δερβενάκια ἐξαγγέλλοντα τὴν δόξαν τοῦ μεγάλου τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος στρατηλάτου, ἐνῶ ὅπισθεν τοῦ Ἄργους διαφαίνονται λευκόφαια τὰ κύματα ἐπάλληλου σειρᾶς ὀρέων δι' ἀτόνων καὶ ἀορίστων χρωματισμῶν διαγραφόμενα, τὰ ὁποῖα καταλήγουν εἰς ἀμυδρόν, ἀμφίβολον, νεφελώδη ὄγκον, τὴν Κυλλήνην τὴν χιονόβλητον, πλαγιώτερον τὸ Ἄρτεμισιον καὶ ὅπισθεν τῶν Μύλων τὸ Παρθένιον, ἐφ' οὗ ἐλικσειδῆς σθένονται ἢ πρὸς τὴν Τρίπολιν ὁδός.

Ἐπὶ τοῦ πανοράματος, τοῦ πλήρους μελαγχολικοῦ γοήτρου τοπεῖου τοῦτου ἐπλανῶντο τῶν δύο ἀδελφῶν τὰ βλέμματα, παρακολουθοῦντα ἀσυνειδήτως τὰ ἀλιευτικὰ ἐφόλια τὰ ὁποῖα παρέπλεον τὸ Μπουρτζι, ἢ τὰς κατευθυνομένας πρὸς τοὺς Μύλους λέμβους τῶν ὁποίων τὰ ἰστία, πλαδαρά, ἀκίνητοῦντα οὐδεμία ἐκόλπονεν ἀνέμου ῥιπή.

Λέγεται ὅτι αἱ ἀγαπώμεναι ψυχαὶ ἀκούουν τὰς ἀμοιβαίας αὐτῶν σκέψεις.

Διὰ τοῦτο λεληθότως, ὡς ἐκ σιωπηρᾶς συνεννοήσεως τῶν καρδιῶν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι κοινούς εἶχον τοὺς πόνους, τὰ βλέμματα τῶν δύο ἀδελφῶν προσηλώθησαν εἰς τὸν στέφανον τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Ναυπλίου λόφου, ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ ὁποίου ὁ ὑπὸ Βαυαροῦ καλλιτέχνου λαξευθεὶς γιγάντειος λέων ὑπνώττει τὸν ἀτέρμονα ὕπνον τῶν νεκρῶν.

Καὶ στρέφουσα πρὸς αὐτὸν βλέμμα ἐμπλεον ἀρρήτου στοργῆς ἢ κόρης

— Ἐκεῖ, εἶπε, Κίμων, ἐκεῖ ἀντικρο, μαζί με τὴν μητέρα καὶ τὸν πατέρα μας ἐθάφτηκε κάθε μας χαρά. Τῆς γλυκειᾶς μάνας μας τὴ μορφή, τὸ χαμόγελο, τὰ χὰδια, μόλις τὰ θυμοῦμαι, ἀδελφέ μου, ἀόριστα, σθυμμένα, σὰν ὄνειρο συγκεχυμένο, ὄνειρο ποὺ ἀφίνει μιὰ ἀνάμνησι γλυκειά, ἀλλὰ θολή, ὅπου τὰ μάτια τῆς μνήμης δὲν τὴν βλέπουν, γιὰ τὴν σκεπάζουν σὰν μαῦρα σύννεφα τὰ χρο-

νια! Καὶ πέρασαν τόσα χρόνια, ἀφότου ὁ Θεὸς μᾶς ὀρφάνεψε ἀπὸ τῆ μάνας μας. Ἄλλὰ τὸν πατέρα μας, Κίμων, θαρρῶ πῶς τώρα θὰ τὸν ἀκούσω νὰ ἀνεβαίνει ἀργὰ τὴ σκάλα, πῶς τώρα θὰ ἰδοῦμε τὴν ἀγαπημένη μορφή τοῦ γλυκοῦ μας πατέρα, ποῦ ἦταν ἀπὸ τὰ μικρὰ μας χρόνια καὶ πατέρας καὶ μάνα γιὰ μᾶς.

— Γιατί, Μαρία, ἀδελφή μου σήμερα αὐτὸ τὸ θλιβερὸ μνημόσυνο τῶν γονέων μας σοῦ φέρνει πικρότερο τὸ δάκρυ στὰ μάτια; Γιατί σήμερα ἡ λύπη βαθύτερα σοῦ σφίγγει τὴν καρδιά;

— Γιατί; με ἐρωτᾶς, Κίμων; Νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ, ἂν καὶ θὰ σὲ πικράνω. Γιατί πολὺ μαῦρη ὥρα ἐδιάλεξεν ἡ μοῖρα νὰ μᾶς πάρη τὸν πατέρα. Ἄν αὐτὸς ἦταν ἐδῶ δὲν θὰ σὲ ἄφινε ποτὲ νὰ κάμης, αὐτὸ ποῦ θὰ κάμης σήμερα. Δὲν θὰ σὲ ἄφινε, ὄχι, νὰ θάψης τὸ μέλλον σου εἰς ἓνα στρατόνα. Ἐπισημῶν αὐτὸς, εἶχε τὴν πατρικὴ φιλοδοξία νὰ σὲ ἰδῇ ἐπιστήμονα καὶ σέ. Ἐνθουμῆσαι, Κίμων, με τί ἐνθουσιασμὸ ἐνεγράφησ πρὸ ὀλίγων μῶν εἰς τὴν σχολὴν τῶν φυσικομαθηματικῶν; Τί σὲ κάμνει τώρα νὰ ἐπιθυμῆσ τὸν στρατόνα, νὰ γραφῆς ἐθελοντής;

— Τὸ βλέπεις, Μαρία μου, ὁ πόθος τῆς στολῆς. Θέλω νὰ γείνω φαντάρος, καθὼς λέγουν εἰς τὸν στρατόνα, ἀπήνησε μετὰ μελαγχολικοῦ μειδιήματος ὁ Κίμων.

Καὶ βλέπων αὐτὴν θρηνοῦσαν ἐξηκολούθησε. — Με ἀποκαρδιώνει, χωρὶς τίποτα νὰ ἤμπορῆς νὰ μεταβάλης. Θὰ κάμω μέλλον, θὰ ἰδῆς; σὺ ἢ ἰδία θὰ χαίρεσαι καὶ θὰ με κμαρόνεις, ὅταν θὰ με ἰδῆς σὲ λίγο ἀξιωματικὸ. Ὀλίγαις ἡμέραις μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὴν εὐτυχὴ ἐνωσίν σου με τὸν Γεώργιον, διότι πρέπει νὰ γείνη γλήγωρα ὁ γάμος σας. Ὅταν με τὸ καλὸ στεφανωθῆτε καὶ σὲ πάρη μαζί του στὴν Τρίπολι, ἐγὼ θὰ παρουσιασθῶ στὴ διοίκησι τοῦ συντάγματος καὶ θὰ στήσω τὸ σπιτάκι μου στὸ στρατόνα.

— Ὅχι, Κίμων, ποτὲ δὲν θὰ ἤμπορέσης νὰ μεῦ δώσης τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς τῆς αἰφνιδίας κλίσεως σου διὰ τὸν στρατόν. Σὺ ἀπὸ μικρὸς, πνεῦμα μελετητικὸν καὶ σοβαρόν, φύσις μελαγχολικὴ καὶ ἀπομονωτικὴ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μεθύσης γιὰ χρυσᾶ σειρήνια, γιὰ στολαῖς, γιὰ γαλόνια; Σὺ ὠνειρεύεσο γνώσεις, ἐπιστημονικὴν δόξαν, πῶς ἄλλοις ἔτσι;

— Ἀλλάξα, ἀδερφοῦλα μου, τί τὰ θέλεις; Τί κάθου καὶ ψυχολογεῖς διὰ νὰ ἐξηγήσης τὸ φαινόμενον, ὅταν τὸ βλέπης, τὸ ψηλαφῆς, χειροπιαστό; Δὲν βλέπω τὴ στιγμή νὰ βάλω τὴν οὐρανιὰ στολή.

— Καὶ ὅμως, Κίμων, δὲν εἶναι πολλοὶ μῆνες ὅπου ἐγύρισες ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ὅλος χαρὰ καὶ ὑπερηφάνεια διὰ τὴν ἐγγραφή σου εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μας με εἶχε πάρει, ἐνθουμῆσαι, μαζί του εἰς τὴ βάρκα, νὰ σὲ δεχθοῦμε ποῦ ἤρχεσο. Εἴχαμε βγῆ ἔξω ἕως εἰς τὴν Παναγίτσα, καὶ σὺ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ βαπόρι ἔσειες ἀντὶ μαντηλοῦ τὸ εἰσιτήριό σου. Εἶμαι, μᾶς ἔλεγε, ἀκαδημαϊκὸς πολίτης. Καὶ ὅλη ἐκεῖνη τὴ βραδυὰ καὶ τῆς ἄλλαις ἡμέραις, ἕως τὴν ἡμέρα τῆς ἀρρώστιας

τοῦ δυστυχημένου πατέρα μας μᾶς ἐσήκονες τὸ μυαλό μετὰ τὰ σχέδιά σου, μετὰ τοὺς εὐρεῖς ἐπιστημονικούς ὀρίζοντας ὅπου ἔβλεπες ἐμπρός σου, μετὰ τὴν τελειοποίησι τῶν σπουδῶν σου εἰς τὴν σχολὴν τῶν γεφυροδοσιῶν εἰς τὸ Παρίσι καὶ μετὰ χίλια ἄλλα ὄνειρα. "Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀπηνήθηες, Κίμων;

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τῆς ἀδελφῆς του ὁ νέος ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ καταπνίξῃ λυγμόν, διὰ νὰ ἀποκρύψῃ ἀπειθῆς δάκρυ, τὸ ὁποῖον, μεθ' ὅλην τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως, ἦν κατέβαλεν, ἐκύλισεν ὑποτρέμων ἐπὶ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ μορφῆς. Ἀλλὰ παρρηθὺς ἐρώτισε τὸ δάκρυ τοῦτο τὸ μείδιμα, ὅπως ἠλιακὴ ἀκτίς τῆς βροχῆς τὰς σταγόνας, αἵτινες ἐπικάθηνται τῶν ἀνθέων.

— Καὶ ὅμως αὐτὸ τὸ παράξενο, εἶπε, τὸ βλέπεις, Μαρία, καὶ ἐγὼ δὲ ὁ ἴδιος δὲν ἐπιχειρῶ νὰ τὸ ἐξηγήσω. Μετὰ κατέλαθε ἀνεξήγητη ἀηδία δι' ὅλα αὐτὰ, ὅπου μετὰ ἐνθουσιάζαν πρὶν γάσωμεν τὸν πατέρα μας. Δὲν ἤμπορῶ νὰ ἰδῶ πλεία τὸν μαυροπίνακα. Ὅταν πιάνω τὴν κιμωλία ἢ τὸ σφουγκρῶν, μοῦ φαίνεται πῶς ἔχω στὴν παλάμη μου καυμάσια συχαμερὴ σαύρα. Ὁ ἄγνωστος Χ μετὰ τρομάζει, ὅπως τὰ φαντάσματα τρομάζουν τὰ μωρά, καὶ μετὰ καταλαμβάνει ναυτία, ὅταν βλέπω ἐμπρός μου ἀλγεβρικούς τύπους. Τί νὰ κάμω; Τὸ ἤθελα καὶ ἐγὼ; Τὰ αἰσθήματα, βλέπεις, δὲν ἐπιβάλλονται, οὔτε αἰ κλίσεις. Ἐρχονται ἀπρόσκλητα καὶ φεύγουν χωρὶς νὰ τὰ διώξῃς. Ἐκεῖ ποῦ ἔχεις μιὰ καρδιά ζεστή, ὅλη φλόγα καὶ ἐνθουσιασμό, ζημερώνει ἓνα πρῶτ' καὶ βλέπεις ἄξαφνα πῶς δὲν ἀπόμεινε ἀπὸ αὐτῆς, παρὰ μιὰ μηχανὴ γιὰ νὰ ξεχωρίσῃ τὸ βρώμικο αἷμα ἀπὸ τὸ παστρικό. Κλαίεις, ἀδερφοῦλα μου, τὸ βλέπω, σὲ λυπῶ. Καὶ ὅμως ἔχεις ἄδικο. Γιατί, ὅταν σὲ λίγον καιρὸ θὰ μετὰ δῆς ἀξιωματικὸ λεβέντη μετὰ τὴν οὐρανίαν στολὴν, τὰ ἀσημένια γαλόνια καὶ τῆς σπαλέταις νὰ λαμποκοποῦν, θὰ κλαῖς ἀπὸ χαρὰ γιὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ἐλα, διώξε αὐταῖς τῆς πίκραις, διώξε τῆς, Μαρία μου. Καὶ τὴν ἐσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ τὴν ἠσπάσθη μετ' ἀρρήτου στοργῆς τὴν ὀρφανὴν ἀδελφὴν του, τὸν μόνον, ὃν εἶχεν ἐν τῷ κόσμῳ δεσμόν.

Ὡς νὰ ἤθελον δὲ νὰ κορυφώσουν τὸν ἀρηίσιμον ἐνθουσιασμόν τοῦ νεαροῦ ἠθελοντοῦ, τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὰ πυροβόλα ἐκρότησαν βαρούγδουπα, λευκοκύανοι δὲ νεφέλαι, ὡς ἄλλως δόξης περιέβαλον τὰς ἐπάλλξεις τοῦ Παλαμηδίου καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν κυανόλευκον, ἐνῶ εἰς ταῦτα ἀπῆντα ἢ βροντῆ τῶν πυροβόλων τῆς Ἀκροναυπλίας καὶ τῶν Πέντε Ἀδελφῶν.

Β'.

Καὶ ὅμως ὄχι, δὲν ἦτο ἀληθές, ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός διὰ τὴν ζωὴν τοῦ στρατῶνος ὑπηγόρευεν εἰς τὸν Κίμωνα Ἀνδρεάδην τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Δὲν τὸν ἐπτόουν τὰ μέγιστα πελάγη τῶν λογαριθμῶν, οὐδ' ἐφοβήθη ποτὲ τοὺς σκοπέλους τοῦ διαφορικοῦ καὶ ὀλοκληρωτικοῦ ὑπολογισμοῦ.

"Ὅχι, ὁ ἀτυχὴς νέος ἐλάτρευε μετὰ πάθος τὴν ἐπιστήμην εἰς ἣν εἶχεν ἀφιερῶθῃ.

Ἀλλ' ἔπρεπε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του

νὰ παραιτηθῇ τῶν πόθων του, τῶν ἐπιστημονικῶν ὀνειρῶν, ἔπρεπε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν βωμὸν τῆς στοργῆς τῆς ὀρφανῆς ἀδελφῆς του εἰς θυσίαν ὅλας τοῦ μέλλοντός του τὰς ἐλπίδας. Καὶ ἡ θυσία αὕτη ἦτο τοσοῦτ' ἄλλο μᾶλλον ἐξῆχος, τόσ' ἄλλο μαρτυρική, καθόσον ἔμενε κεκρυμμένη, ἄφρωνος.

Ἐπρεπεν ἡ Μαρία του ποτὲ νὰ μὴ μάθῃ, ὡ ποτέ, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς χάριν τῆς ἀποκαταστάσεώς της ἀπεξενούτο καὶ τοῦ τελευταίου ὀβολοῦ τῆς πατρικῆς περιουσίας, ποτὲ νὰ μὴ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ Κίμων, τὸν ὁποῖον ἢ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ κοινωνικὴ στοργὴ καὶ ἐκτίμησις περιέβαλλε κατ' ἀντανάκλασιν παῖδα ἔτι, δὲν εἶχε τὸ σθένος, ὅπως χάριν τῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ σπουδῶν μεταβληθῇ εἰς ὑπηρετήν, κενόνων καθ' ἑκάστην μέχρι τρυγὸς τὸ ποτήριον τοῦ ἐξευτελισμοῦ καὶ τῶν ταπεινώσεων. Ἡ ἐξ' ἰδιοσυγκρασίας καὶ ἀνατροφῆς ὑπερηφάνεια αὐτοῦ ἐπανεστᾶται πρὸ τῆς ιδέας ταύτης, καὶ ὅταν κατορθῶν νὰ ἀποβάλλῃ πᾶσαν ἐγωϊστικὴν σκέψιν ἡρώτα ἑαυτόν, ἐὰν τῷ ἐπετρέπετο νὰ καταστήσῃ τὸ ἐπώνυμον τοῦ πατρὸς του, τοῦ ἐφέτου Ἀνδρεάδην, ἐπώνυμον οἰκοσίου ὑπηρετοῦ, ἢ συνειδήσις του ἀπεκρίνετο μετὰ ἐν κατηγορηματικώτατον αὐστηρόν ὄχι.

Προέκρινε λοιπὸν νὰ ὑποστῇ ὅλας τὰς στερήσεις, ὅλας τὰς κακουχίας, ὅλας τὰς ἐκ τῆς τραχύτητος τοῦ στρατιωτικοῦ βίου πικρίας, διὰ νὰ δημιουργήσῃ εἰς ἑαυτὸν ἔντιμον μέλλον ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ μέλλον τοῦ ὁποίου τὸ τίμημα, οὐδὲ κατὰ πολλοστημόριον νὰ καταβάλλῃ ἢ ἱερά τῶν γονέων αὐτοῦ περιουσία, τὴν ὁποίαν ὀλοκληρον προώρῃσεν ὡς ὑλικόν, ὅπως πῆξῃ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ τὴν εὐτυχίαν.

Καὶ δὲν ἦτο μεγάλη ἡ περιουσία αὕτη. Ἡ οἰκία των, μιὰ σταφιδάμπελος καὶ ὀλίγα γαῖαι ἐν τῷ ἀργολικῷ πεδίῳ ἀπετέλουν ὀλοκληρον τὴν προῖκα, τὴν ὁποίαν ἢ μήτηρ αὐτοῦ εἶχε φέρει εἰς τὸν πατέρα του. Διὰ τῶν προσόδων ταύτης καὶ τοῦ πενιχροῦ μισθοῦ του, ἀνέπτυξε καὶ ἐμόρφωσε τὰ ἀπὸ τρυφερωτάτης ἡλικίας στερηθέντα τὴν μητέρα τέκνα του ὁ πατὴρ τοῦ Ἀνδρεάδου.

Καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν ἄρχεται τὸ παρὸν διήγημα ἢ πρώτη χαρὰ ἐμελλε νὰ δροσίσῃ τὴν χειμασθεῖσαν ψυχὴν του, τῆς κόρης του ἢ ἔνωσις μετὰ τοῦ ἐκ Τριπόλεως νεαροῦ δικηγόρου Γεωργίου Βάγιου. Ἀλλ' ἡ χαρὰ αὕτη δὲν ἐπεφυλάσσετο εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς μοίρας. Ὁξεῖα πνευμονία τὸν ἀφῆρπασεν ἓνα μόλις μῆνα μετὰ τὴν μνηστειαν τῆς κόρης του.

Τοῦ πατρὸς τῆς Μαρίας ὁ θάνατος ἐψύχρανε πολὺ τὰ πρὸς τὴν κόρην αἰσθήματα τοῦ Γεωργίου Βάγιου. Διὰ τὴν πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων ἡ δυστυχία εἶναι πολὺ ἀποθητικὴ, καὶ πολὺ δραστηκὸν τῶν καρδιῶν αὐτῶν ναρκωτικόν ἢ ὀρφανία καὶ ἢ ἐρήμωσις.

Διὰ τοῦ μετὰ τῆς Μαρίας γάμου ὁ νεαρὸς δικηγόρος δὲν ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὴν μικρὰν αὐτῆς προῖκα, ἢ ὁποία ἀπετέλει τὸ ἥμισυ τῆς πατρικῆς περιουσίας, διότι τὸ ἕτερον ἥμισυ ὁ ἐξ Ἰσοῦ λατρεύων τὰ τέκνα του πατὴρ προώρῃζε διὰ τὴν εὐρείαν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν τοῦ Κίμωνος, ἀλλ' ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν προστασίαν τοῦ πατρὸς τῆς Μα-

ρίας. Δι' αὐτῆς ἤλπιζε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν, δι' αὐτῆς ὠνειρεύετο νὰ ἀνέλθῃ ταχέως τὰς βαθμίδας τῆς δικαστικῆς ἱεραρχίας.

Ἄλλ' ὁ θάνατος κατέρριψε τὸ ἔρεισμα τοῦτο καὶ μετ' αὐτοῦ ὄλα τὰ πρακτικὰ σχέδια τοῦ μνηστῆρος τῆς Μαρίας.

Ποῖος ἤθελε συλλογισθῆ πλέον τὰ ὄρφανὰ τοῦ Ἀνδρεάδῃ; Καλὴ καὶ ἀξία ἡ κόρη, ποῖος λέει ὄχι, μὰ ἡ προίκα τῆς δὲν ἦταν δὴ τέτοια γιὰ νὰ βάλῃ αὐτὸς νέο παιδί ἄκόμα τὸ χαλινάρι ἐπὶ τὴν μήτηρ, χωρὶς νὰ κἀνῃ συγγενεῖς, ποῦ νὰ τοῦ κάμουν πλάταις νὰ τραβήξῃ μπροστά, νὰ τοῦ παρασταθοῦν. Θὰ ἦταν κουταμάρα μιὰ τέτοια ἀπόφασι. Τὸ πλεῖον φρόνιμο εἶναι νὰ εὔρῃ ὡμορφὸ τρόπο νὰ ξεκόψῃ. Ἄ! ἂν ἔβανε καὶ τὸ μερτικό του ὁ Κίμων, τότε ἄλλαζαν τὰ πράγματα, μὰ γίνεται νὰ περιμένῃ ἀπ' αὐτόν, ἔξυπνο παιδί, τέτοια βλακεία; Νὰ δὴ ἡ ὥρα!

Ἔνεκα τῶν σκέψεων τούτων ἡ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀνδρεάδου ἐνσκήψασα συμφορὰ ἀπώθει τοῦτον ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἀπώθει τὸ πλοῖον μακρὰν ἐρήμου ἀκτῆς ἀπόγειος ριπή.

Ὁ Κίμων ἐνόησε πάντα ταῦτα. Μεθ' ὅλην τὴν νεαρὰν αὐτοῦ ἡλικίαν εἰσέδου βαθύτατα εἰς τὰς μυχίους σκέψεις τοῦ μνηστῆρος τῆς ἀδελφῆς του.

Καὶ δὲν ἦτο διόλου παράδοξος ἡ πρόωρος ὀριμότης τοῦ ὄρφανοῦ τούτου παιδίου.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἡ εἰκοσαέτις νεότης, ὡς ὁ κάλυξ ὁ διανοιγόμενος ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνας τὸ φῆλημα, τὸ ἔαρ τοῦτο τῆς ζωῆς, περιβάλλεται ἀπὸ χρυσιζόντα ῥόδινον ὀρίζοντα· ἡ φωνὴ τῆς εἶναι τὸ γλυκὺ τοῦ κορδαλοῦ ἔσμα, ἀνιπταμένου μὲ φρισσούσας τὰς πτέρυγας ὑπὸ χαρᾶς, καὶ χαιρετίζοντος τὴν αὐγὴν, οἱ διαλογισμοὶ τῆς εἶναι ἐλπίς, αἱ προβλέψεις τῆς εὐδαιμονία. Ὡ, τὴν εὐτυχὴ ἡλικίαν! πῶς περιβάλλεται αἰγιόγησαν τὴν φωτεινὴν χλαμύδα τῆς χαρᾶς! Οἱ γλυκεῖς, οἱ ἔμπλεοι ἀθωότητος ὀφθαλμοὶ τῆς εἰς τοῦ φθόνου καὶ τοῦ μίσους τοὺς μορφακμοὺς διορῶσι τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς ἀγάπης τὸ μεδίδιαμα, καὶ ἐκλαμβάνουσιν ὡς ψίθυρον τῆς αὔρας ἐπὶ τῶν ἀνθῶν, τὸν ὑπὸ τὰ χόρτα θροῦν τῆς συρομένης ἐχίδνης, καὶ τὸν συγκεχυμένον θόρυθον τὸν ἐκ τῶν δυσήχων κραυγῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς ἀρμονίαν χοροῦ ἀγγέλων. Τίποτε μέλαν, τίποτε σκοτεινόν, εἰς τὸ πολύχρωμον τοῦτο καλεῖ-δοσκοπίον, ἐν τῷ ὁποίῳ βλέπει τὴν ζωὴν ἡ εἰκοσαέτις νεότης.

Ἄλλ' ὄχι πάντοτε.

Τὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα εἶδον τὴν συμφορὰν, παρακαθημένην εἰς τὴν κοιτίδα τῶν ὀριμάζουσι προώρων. Μεταπηδῶσι ἐν τῇ κλίμακῃ τῆς ζωῆς δι' ἐνὸς ἄλματος, ἀσυνειδήτως ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰς τοῦ ἀνδρὸς τὴν ὀριμότητα, χωρὶς νὰ πατήσωσι τῆς νεότητος τὴν βαθμίδα καὶ βυθίζονται ταχέως εἰς τὴν ὀμιχλώδη τῶν ἀναμνήσεων ἐρημον, χωρὶς νὰ διέλθωσι διὰ τῶν ὀάσεων τῶν πῶθων καὶ τῶν ἐλπίδων. Ἡ ἔλλειψις ἰδίως τοῦ φωτός καὶ τοῦ θάλπου τῆς μητρικῆς στοργῆς, ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ βίου ἐτῶν, διώκει τὸ ὄρφανὸν μακρὰν τῆς νεότητος, θεωμένης ἐν ἀπόπτῳ ὡς ἀπωτάτη ὀμιχλοσκει-

πῆς γῆ, μακρὰν τοῦ ἔαρος, τῆς ζωῆς, διαρκῶς χειμαζομένης, ὡς αἱ πολικαὶ χῶραι, τὰς ὁποίας δὲν ζωογονεῖ τοῦ ἡλίου τὸ μεδίδιαμα.

Οὕτω ἀνείλιχθη καὶ τοῦ Κίμωνος ὁ παιδικὸς βίος.

Αἱ πρώται αὐτοῦ ἐντυπώσεις συνεδέθησαν πρὸς τὸ πένθος. Καὶ ἐν τῇ ὀμίχλῃ τοῦ παρελθόντος ἐσθῆθησαν αἱ ἀναμνήσεις τῶν θωπειῶν τῆς ταλαιπώρου αὐτοῦ μητρὸς, καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀναπολήσῃ τὴν γλυκύτητα τῶν φιλημάτων τῆς.

Ποσάκις ἀπεπειράθη συγκατῶν τὴν κεφαλὴν νὰ διίδῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς μνήμης τὴν συμπαθῆ μορφήν τῆς γλυκεῖας αὐτῆς μητρὸς, περὶ τῆς ὁποίας καθ' ἑκάστην ὀμίλει εἰς τὰ ὄρφανὰ τῆς ὁ δὲ δὺσμοῖρος πατήρ των. Ποσάκις προσεπάθησε νὰ ἀναπολήσῃ τὸ οὐράνιον μεδίδιαμα, μὲ τὸ ὁποῖον φωτίζει τὴν μορφήν τῆς μητρὸς ἢ στοργῆς, ὅταν κῦπτη ἐπὶ τῆς κοιτίδος τῶν τέκνων τῆς. Τίποτε τούτων.

Ἐνθυμεῖτο μόνον ἀμυδρῶς, συγκεχυμένως, ὅπως ἀναπολοῦμεν ὄνειρον τρομακτικόν, ὅτι ἡμέραν τινὰ ὁ πατήρ του ὀλολύζων τὸν ἔλαβεν εἰς τὴν ἀγκάλην του, κρατοῦντα ἐπὶ τὰ παιδικὰ του ἀθύρματα καὶ τὸν ἔφερε πρὸς τὴν μητέρα του ἐξηπλωμένην, ἄφωνον, λέγων πρὸς αὐτὸν νὰ τὴν φιλήσῃ, πολὺ νὰ τὴν φιλήσῃ, γιὰτὶ δὲν θὰ τὴν ἰδῇ πλεῖα.

Ἐκτοτε ἡ ἀνάπτυξις του ἐχώρει ἄμοῖρος χαρᾶς. Τὴν μελαγχολικὴν του δὲ ῥοπήν, πλεῖοτερον ἐξέτρεψε τοῦ πατρὸς του ὁ ἀπαρκαμύθητος πόνος· οὕτω τὰ δύο αὐτὰ ὄρφανὰ ἡ διὰ τῆς οἰκίας τῶν πτῆσις τοῦ Θανάτου, συνέσφιγγε στενωτέρον ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἀγκάλην, ὡς τοῦ ἱερακοῦ ἡ πτῆσις συσφίγγει ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς ὄρνιθος, τοὺς νεοσσούς.

Ἐπὶ τοιαύτας συνθήκας ὀρίμασε πρόωρος ὁ Κίμων. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐνόησεν, ὅτι ἐπεβάλλοντο εἰς αὐτὸν καθήκοντα ἱερά.

Ἐνῷ δὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀπησχόλουν τῆς ὑπηρεσίας του αἱ πολὺμοχθοὶ μέριμναι, αὐτὸς ἐθυσίαζεν ὄλας τῆς ἀνεσεῶς του τὰς ὥρας ὑπὲρ τῆς μικρᾶς ἀδελφῆς του. Πατήρ αὐτὸς τότε, μήτηρ, ἀδελφός, ἀφειροῦτο εἰς τὸ νὰ καλλύνῃ τὸ πνεῦμά τῆς, νὰ μορφώσῃ τὴν καρδίαν τῆς, νὰ τὴν ψυχαγωγῇ.

Τοῦ λεπτοῦ πνεύματος καὶ τῆς εὐγενοῦς ψυχῆς του τὰ χαρίσματα εἶχε καλλιεργήσει ἢ συμφορὰ, ἢ ὁποῖα διέσχισε τὴν καρδίαν του, ὅπως ἡ ἰννὺς, ἣτις διασχίζει τὰ στέρνα τῆς, καλλιεργεῖ τὴν γῆν. Ἐγνώριζε πολλὰ, εἰς πολλὰ ἐβάθυνε κατὰ τὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν συνήθως ἡ νεότης εἰς μόνην τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν τέρψιν ἀποβλέπει.

Διὰ τοῦτο διχυγέστατα ἐνόησε τοῦ μνηστῆρος τῆς ἀδελφῆς του τὰ σχέδια καὶ τὰς σκέψεις.

Κατὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν αὐτὸς ἤθελε ματαιώσῃ τὸν γάμον αὐτόν. Τοιοῦτοι οἰωνοὶ δὲν ἦσαν ἐνθαρρυντικοὶ διὰ τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν τῆς ἀδελφῆς του.

Ἄλλὰ τὸν ἐπτόει ἡ διάλυσις τῆς μνηστείας τῆς ὄρφανῆς κόρης. Τί θὰ ἔλεγεν ὁ κόσμος; Τὰ αἰτια τῆς ματαιώσεως τοῦ γάμου τούτου δὲν θὰ ἐστήριζεν ἢ κοινωνικὴ μοχθηρία εἰς λόγους δυσφημίας τῆς πτωχῆς ἀδελφῆς του; Καὶ μετ' αὐτὸ τὸ προ-

γούμενον πῶς νὰ ἐλπίσῃ εἰς εὐτυχὴ ἀποκατάστασιν τῆς Μαρίας του; "Α! "Οχι. Τὰ δύσμοιρα ὄρφανὰ εἶχον πικρὰν πείραν τῆς πρὸς αὐτὰ εὐνοίας τῆς τύχης. Ἐπειτα ἤρκει ὅτι ἦσαν ὄρφανὰ. Τοῦ πατρὸς ὁ θάνατος ἔκλειε τὴν θύραν αὐτῶν εἰς τὸ κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον ἐνῶ ἤνοιγε σκιερινὸν τὸ βάραθρον τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς ἐρημώσεως.

ὑπὸ τὸ κράτος τῶν σκέψεων τούτων, ὅταν ὁ μνηστὴρ τῆς ἀδελφῆς του, διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν καὶ ἐν νομικῇ γλώσσῃ τοῦ ἀνεκοίνωσεν, ὅτι ἡ κληρονομικὴ μερὶς τῆς ἀδελφῆς του δὲν θὰ ἤρκει εἰς αὐτὸν διὰ νὰ φέρῃ ἀπόνως τὰ βάρη τοῦ γάμου, καὶ ἐσκέπτετο, ἂν δὲν τῷ ἐπεβάλλετο νὰ μὴ καταστήσῃ καὶ ταύτην καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δυστυχῆ, ὁ Κίμων δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἰδέαν του.

— Ἡσύχασε, Γεώργη, τῷ εἶπε. Ἡ κληρονομικὴ μερὶς τῆς ἀδελφῆς μου, εἰναϊδιπλασία, ἀρ' ὅ,τι φαντάζεσαι. Ὅ,τι μὰς ἄρῃσε ὁ πατέρας μας εἶναι ἰδικὸν τῆς καὶ ἐπομένως ἰδικὸν σου καὶ τὰ κτήματα ὅλα καὶ τὰ ἐπιπλα μέχρι τοῦ τελευταίου καὶ αὐτὴ ἡ βιβλιοθήκη του, ἡ ὅποια εἰς σὲ θὰ χρησιμεύσῃ πολὺ. Εἰς ἐμὲ ἀρκεῖ, ὡς μόνον ἐνθύμημα, τὸ ὥρολόγι του καὶ ἡ εἰκὼν του. Ἐγὼ τίποτε δὲν χρειάζομαι, διότι τὸ μέλλον μου θὰ τὸ ζητήσω εἰς τὸν στρατῶνα. Μία μόνον χάρι σου ζητῶ, ποτὲ ἡ ἀδελφὴ μου νὰ μὴ μάθῃ τοῦτο. Θὰ ἤμουν πολὺ δυστυχῆς, ἂν τὸ ἐμάνθανε.

Κατ' οὐδὲν ἠνόχλει τὸν Γεώργιον Βάγιον ὁ ὄρος αὐτός. « Ποῦ χάνεται! » ἔσυλλογίσθη, « αὐτὸ τὸ παιδί! ».

— Μείνε ἡσυχος, Κίμων, τῷ ἀπεκρίθη, ἐντελῶς ἡσυχος: λέξι δὲν θὰ ἐκστομίσω ποτέ.

Καὶ τοὺς λόγους τούτους συνάδενσε διὰ θερμῶν πρὸς αὐτὸν ἐγκωμίων, δεχθεὶς ἐν τούτοις μετὰ χαρᾶς τὴν ὑπερτάτην τοῦ νέου θυσίαν.

[Ἐπεταὶ συνέχεια]

EMMANOYHΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γ Ρ Α Φ Ι Κ Η'

Η ΕΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΔΟΞΑΡΑΔΩΝ

Ὁ Παναγιώτης ἀπεβίωσε τῷ 1729, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ δὲν συναποβίβη ἐν τῇ οἰκογενεῖα του καὶ ἡ τέχνη, διότι ἀφῆκε διαδοχῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νικόλαον, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα εἶνε ὑπέρτερα τῶν τοῦ πατρὸς. Ἐγεννήθη καὶ οὗτος ἐν Καλάμιας, ὡς ἀναφέρει ὁ Μουστοξύδης, ηὐτύχησε δὲ νὰ λαβῇ προστάτην καὶ ἀντιλήπτορα τὸν ἀνδρῆϊον Σχυλεμβούργον, ὅστις εὐγνωμονῶν πρὸς τὰς στρατιωτικὰς τοῦ πατρὸς ὑπηρεσίας, οὐ μόνον κατέταξε τὸν υἱὸν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἀξιωματικούς, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὴν γραφικὴν εὐφυίαν τοῦ νέου διαγνώσας, εἰσήγαγεν αὐτὸν παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν Βενετίᾳ ζωγράφων, πρὸς τοὺς ὑποίους φοιτῶν ὁ Νικόλαος ἐπέδωκε θναυμασίως².

Τὰ ἔργα τοῦ Νικόλαου Δοξαρᾶ δὲν ὑπέστησαν

εὐτυχῶς τὴν αὐτὴν τῶν ἔργων τοῦ Παναγιώτου τύχην, οἷοι τὰ σπουδαιότερα πάντων, τὰ ἐν τῇ ὄροφῃ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ναοῦ τῆς *Φανερωμένης* διεσώθησαν ἀγνὰ καὶ οἶα ἐξῆλθον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ καλλιτέχνου: αἱ γραφαὶ αὐταὶ ἐπὶ πολὺ ἐπιστεύοντο ὡς ἔργα τοῦ Παναγιώτου ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ αἰδίου μου Μουστοξύδου, ἀλλ' ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων ἀποδεικνύεται ὅτι αἱ ἐν τῇ ὄροφῃ τῆς Φανερωμένης γραφαὶ ἤρξαντο γενόμεναι τῷ 1753 ὑπὸ τοῦ Νικόλαου Δοξαρᾶ¹. Καὶ ἐγένοντο μὲν, ὡς αἱ ἐν τῇ ὄροφῃ τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος κατὰ τοὺς οἰκείους κανόνας τῆς προοπτικῆς, ἀλλ' ἡ διαφορὰ τῆς τέχνης μεταξὺ τῶν δύο εἶνε καταφανῆς εἰς τοὺς περὶ τὴν τέχνην τρίβωνας, διότι καὶ τὸ διαγράμμα τῶν ἐν τῇ Φανερωμένῃ εἶνε ἀναμάρτητον καὶ ὁ χρωματισμὸς ἀρμονικώτατος: ἔχουσι δὲ τοιαύτην περίπου τὴν διάταξιν.

Τὸ μέσον τῆς ὄροφῆς κατέχουσι τρεῖς μεγάλαι γραφαὶ ἔχουσαι ἑλληψοειδὲς τὸ σχῆμα. Ἡ μέση τούτων παριστᾷ τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, ἐνθα, πλὴν τῶν ἄλλων προσώπων, δύο ἄγγελοι, ἄνω ἰπτάμενοι, βαστάζουσι ταινίαν ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει γεγραμμένον τὸ τέλος τοῦ τροπαρίου « *Καὶ σὺ υἱὲ καὶ θεέ μου, παρὰλαβέ μου τὸ πνεῦμα* ». Ἐκ τῶν δύο ἄλλων ἡ μὲν παρὰ τὸ Ἱερὸν παριστᾷ τὴν Μετάστασιν τῆς Θεοτόκου, ἡ δὲ παρὰ τὸν γυναικωνίτην τὴν Γέννησιν αὐτῆς. Περὶ τὰς τρεῖς ταύτας γραφὰς ἱστορήθησαν ὑπὸ τοῦ ζωγράφου αἱ εἰκόνες τῶν ἀποστόλων, μεταξὺ δὲ αὐτῶν τέσσαρες ἄγγελοι, εἰς τὰς τέσσαρας τῆς ὄροφῆς γωνίας, βαστάζουσιν ἑτέρας ταινίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶνε γεγραμμένον ἐν συνεχείᾳ τὸ ἕτερον τοῦ ἀνωτέρω τροπαρίου μέρος, οὗ ἡ ἀρχὴ « *Ἀπόστολοι ἐκ περάτων* » κ.τ.λ.

Ὁ Μουστοξύδης ὑπέπεσε καὶ εἰς ἕτερον λάθος ἀποδοὺς τῷ Παναγιώτῃ Δοξαρᾶ τὰς ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἀνηρτημένας εἰκόνας τῶν προφητῶν καὶ ἱεραρχῶν, εἰ καὶ ἀναγνωρίζει αὐτὰς κατωτέρας τῶν ἐν τῇ οὐρανίᾳ γραφῶν. Ἄλλ' αὐταί, ὡς πιστεύεται, εἶνε ἔργα ἑτέρου ζωγράφου, τοῦ Πλακωτοῦ, τοῦ κατ' ἐξοχίην Πιπτόρου κκλουμένου ὑπὸ τῶν συγχρόνων τοῦ Ζακυνθίου. Ὁ Πλακωτὸς οὗτος ἦτο σύγχρονος τοῦ Παναγιώτου διότι ἀπέθανε τῷ 1728, δύο δηλαδὴ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Παναγιώτου, καὶ ἴσως ὑπῆρξε καὶ μαθητὴς αὐτοῦ. Ἡτο δὲ ἀδύνατον νὰ συνεργασθῇ μετὰ τοῦ ζωγραφήσαντος τὴν ὄροφῆν, ὡς ἐκ φήμης ἀναφέρει ὁ μακαρίτης Μουστοξύδης, καθὼ μὴ ὑπάρχων ἐν τοῖς ζωσὶ τῷ 1753, ὅτε ἤρξαντο αἱ γραφαὶ ἐκεῖναι².

Ἀνακριβῶς ἐπίσης ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου εἰς τὸν Νικόλαον Δοξαρᾶν ἡ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Διονυσίου λιτανεία, διότι, κατ' ἄλλους, τὸ ἔργον ἐκεῖνο ἀναφέρεται εἰς τὸν Ζακύνθιον Κουτούζη³. Ἐν Ζακύνθῳ ὑπάρχουσι δύο τοιαῦται λιτανεῖαι, μία ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων Πάντων, καὶ

¹ Ἴδε Κατραμῆ ἱερέως Φιλολ. ἀναλ. σελ. 371.

² Παράβαλε περὶ ὧν τούτων Κατραμῆ, καὶ Δεβιάζη, φυλλ. 3 τοῦ «Καλλιτεχνικοῦ Κόσμου» ἐν Ἀθήναις.

³ Δεβιάζης. Σημειώσις ἐν Βιογραφίᾳ Κουτούζη. Ἴδε Παιητικῶ Ἄνθ. φυλλ. 5.

¹ Τέλος. Ἴδε σελ. 177.

² Ἐλληνομνημῶν ἐν σελίδι 21.